

man den nederste bebyggelse i Tydal — Hilmo. Hilmo var langt frem gjennom tiden bare ett bosted, nu er det flere.

Som det forstås strekker bebyggelsen i Tydal sig langs elvedalen — i større og mindre grenner. Fra Hilmo til Stugudal er ca. 40 km. Hertil har man nu en beboer ved Langensjøen syd for Stugudal, — og like under Sylene Nedalen gård, Trondhjems turistforenings eiendom. Gjennem hele dalføret er nu god bilvei.

Egen kommune blev Tydal i 1901. Tidligere var bygden sogn under Selbu med eget skole- og fattigvesen.

Tydal har nu i flere hundre år vært en utpreget fedriftsbygd. Allerede under kvegskattens utskrivning i 1657 fantes ganske store besetninger. Bygdens 21 bosteder hadde således tilsammen 286 storfe, 237 småfe og 31 hester.

Ved reformatsen i 1589 hadde Tydal 10 bønder, for hvem der blev ordnet 4 gudstjenester årlig, en ordning som bestod til 1887, da det blev 12.

Bostedenes antall har frem gjennom tidene øket jevnt, så man nu har mellom 130 og 140. Folkemengden var ved siste folketelling 808, — et tall som har stått så å si uforandret siden 1865.

Turisttrafikken innen Tydal begynte omkring 1880. Og den person som i første rekke har fortjenesten av å ha henledet de reisendes opmerksomhet på Tydal er den velkjente friluftsmann direktør Carl Schulz. Glad i naturen og fjellet, og som den der på sin fot har gått rundt om i hele Norges land, blev han tidlig opmerksom på den vakre og storslåtte natur Tydal bød på, — og gjorde også andre kjent hermed.

Her er gitt noen spredte bemerkninger om Tydal i fortiden. De fleste lesere har sannsynlig litt kjennskap til Tydal i nutiden.

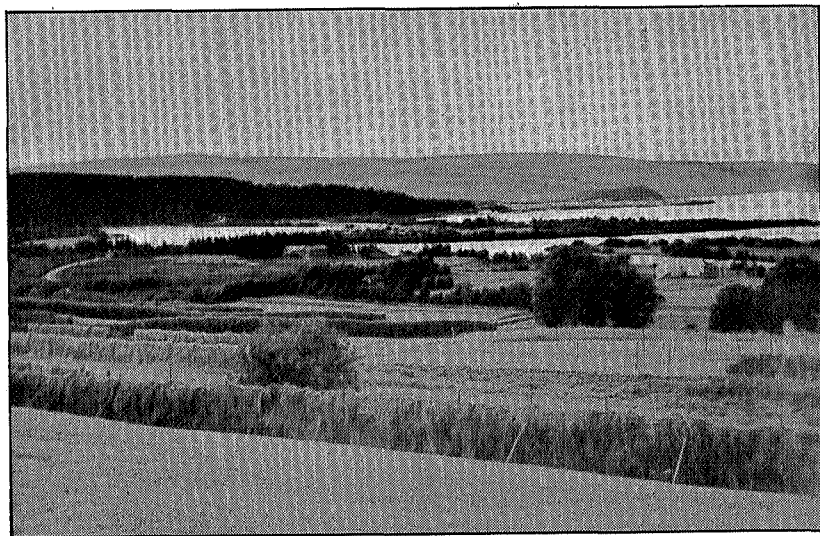
## SELBU

AV P. BIRCH

Nogen av de vakreste Bygder i Trøndelagens Grendsetrakter er Neadalen. — Dalen har faat sit Navn efter Elven, som ut-springer paa Helagstøten langt inde i Sverige, trænger sig gennem Kjølen, mellem Sylene og Skarsfjeldene, passerer saa Tydalen, hvor den forener sig med Elven Tya og fortsætter sit Løb gennem Selbu ned i Selbusjøen. — Det er først fra Elvens utløp av Selbusjøen og ned til Trondhjem, at den forandrer Navn til Nidelven.

Neadalen laa i lange Tider nær sagt omgitt av Jernbaner og dog med saa liten Nytte derav. — Man hadde Rørosbanen i Syd og Vest og Merakerbanen i Nord, mens Selbu laa som en indeklemt Pose derimellem med daarlige Veiforbindelser over store Høidedrag. I den sidste Menneskealder er dog denne Utstængt-het helt forandret. Nu suser Bilerne efter gode Veier gjennom hele Neadalen og man har faste Bilruter både fra Hell og Hommelvik samt fra Brøttem direkte ind til Trondhjem. — Desuten gaar et statsunderstøttet Dampskib paa Selbusjøen, og spesielt i Godveir er Ruten om Brøttem den Linje, som ligger bedst an for Turisttrafikken. Man faar der et ganske fyldigt Indtryk av Selbus vakre og vekslende Natur, likesom man et Stykke ut i Sjøen har et storartet Panorama av Fjeldkjæden i Øst.

Veien over Strandfjeldet fra Hommelvik til Selbustranden byr ogsaa paa mange vakre Scenerier, mens dette desværre er mindre Tilfælde med Hovedfærdselslinjen fra Hell med Statsbilruten, idet denne for en stor Del gaar gjennom en dyp og dyster Skogdal. I Stygveir og spesielt Vinterdags er imidlertid Stats-



Selbusjøen.

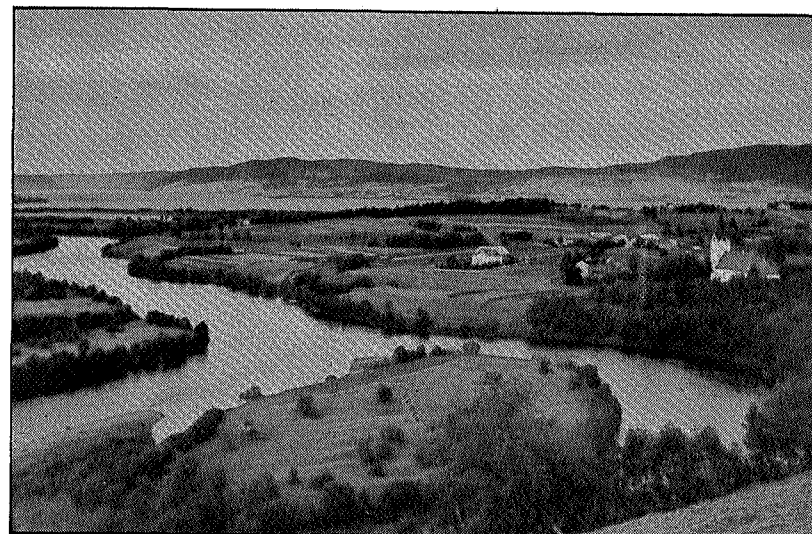
Fot. dr. Stendahl.

bilruten den tryggeste og behageligste Reisemaate til og fra Selbu.

Bygden Selbu er en eiendommelig Mellemting av Skog- og Fjeldbygdnatur. Med store Skogstrækninger paa alle Kanter tit-ter Fjeldene op hist og her og minder om, at Vidden ikke er langt undav. Rundt Selbusjøens østlige og bredeste Del ligger velstelte Gaarde og Smaabruk, som taler sit tydelige Sprog om et dygtigt og strævsomt Folkefærd.

Den Kjendsgjærning, at de Turister og Landliggere, som først har faat Øinene op for Selbus eiendommelige Natur, stadig væk kommer tilbake — Aar efter Aar —, synes at godtgjøre, at Selbus vekslende Natur maa ha noget dragende ved sig. Selbu er jo heller ikke som de fleste andre Bygder et sammenhængende Dalføre, men mere et Kompleks av Smaabygder adskilte fra hverandre ved bratte Skogaaser og spidst fremspringende Odder i Sjøen, slik at Utsigterne stadig seksler og skifter.

Turistmæssig set er det væsentlig vor herlige Natur og de vakre Landskaper, vi har at by paa. I gamle Dage var jo Selbus Folkefærd saavidt stedegent og eiendommeligt, at det for Mange



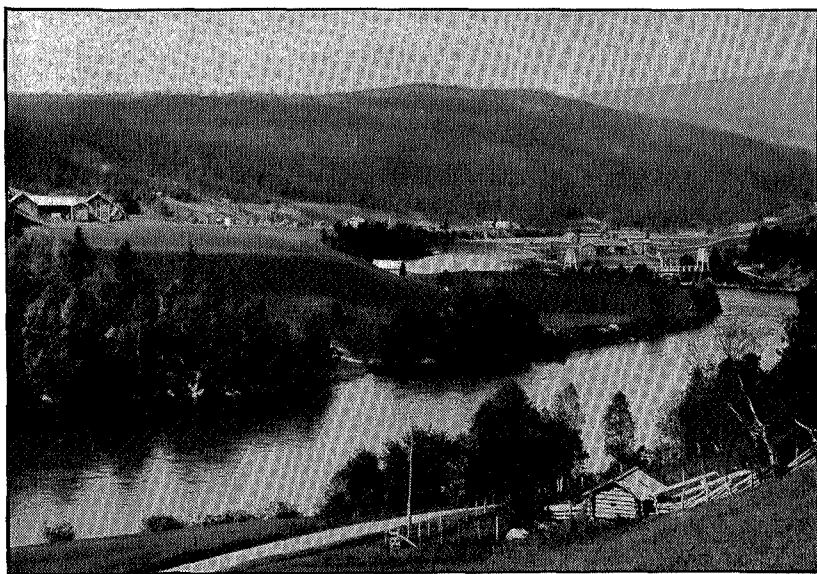
Neas utløp i Selbusjøen.

Fot. dr. Stendahl.

var interessant at iagtta; men i vor Nivelleringens Tid er dette for en stor Del utjevnet. Nationaldragten blev der Slut med i 70-Aarene, og den eiendommelig myke og særprægede Dialekt holder ogsaa paa at forsvinde. Det blir efterhaanden sjeldnere at høre et rigtig Selbuuttryk. Men saa sniker der sig jo ind saa meget nytt Filleri istedet.

Av Seværdigheter har Bygden kun litet at by paa. Vor gamle og store Kirke, hvis Interiør helt indtil 1888 var en middelalderlig Seværdighet av Rang, har man helt ødelagt. I den gamle Prestegaard er ordnet et litet Bygdemuseum, hvor der findes adskillige historiske Gjenstande. (Henvendelse Urmaker Bjørnstad, Nesta). Desuten findes i Nærheten av Turisthotellet Marienborg en Kvernfjeldstue med en Samling av alle de primitive Redskaper, som bruktes i Kvernfjeldet. Paa Høiden ovenfor Gaarden Bell findes en Tinghaug med Bautasten, og da Stedet samtidig byr paa en storartet Utsigt, anbefales Turister ogsaa at besøke dette Sted.

Av Naturmerkværdigheter i Selbu kan nævnes et opstaaende Fjeldstykke paa Gaarden Mølhus i Øvrebygden, paa hvis Top



Floren i Selbu.

der har slaat sig ned en diger Gran, hvis Røtter tydelig har sprængt Fjeldet istykker til flere Sider. Dernæst findes paa Veien til Tydal — ca. 1½ Km. ovenfor Rolseth — den saakaldte Karl-Johanssten. Naar man paa Optur passerer et Uhyre av en kvadratisk Stenblok (tilhøre), saa har man ca. 70 Meter ovenfor og paa den motsatte Side av Veien en mindre Fjeldblok, som ligger med Langsiden tæt ved og mot Veien, og denne utviser set i passende Avstand baade ovenfra og nedenfra en Ansigtprofil, som tydelig viser Karl Johans karakteristiske Ansigt.

I den øverste Del av Selbu (Gaarden Rønsberg—Rolset) kniper Neadalen sig sammen til et trangt Defilé, der har noget vestlandsk over sig, indtil man kommer op i Høiden og faar Utsyn over Tydalens store Vidder.

Skogbruk, Fædrift og Akerbruk er nu de væsentligste Indtægtskilder i Selbu. Den historiske og for Bygden eiendommelige Kvernstensdrift ophørte for 20 Aar siden. Bruddene ligger langt tilfjelds opover mot Roltdalen og er vel værd at bese for Fjeldvandrere, som besøker Turisthytten paa Stormoen, hvilket



Fra Fuglem mot Høya.

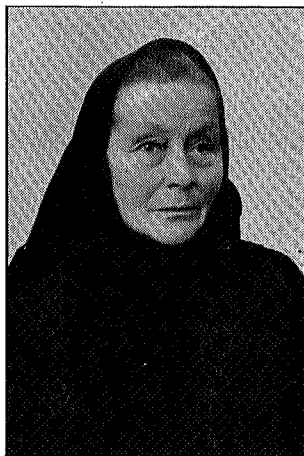
Fot. dr. Stendahl.

tidligere er nærmere beskrevet i Turistforeningens Aarbok for ifjor.

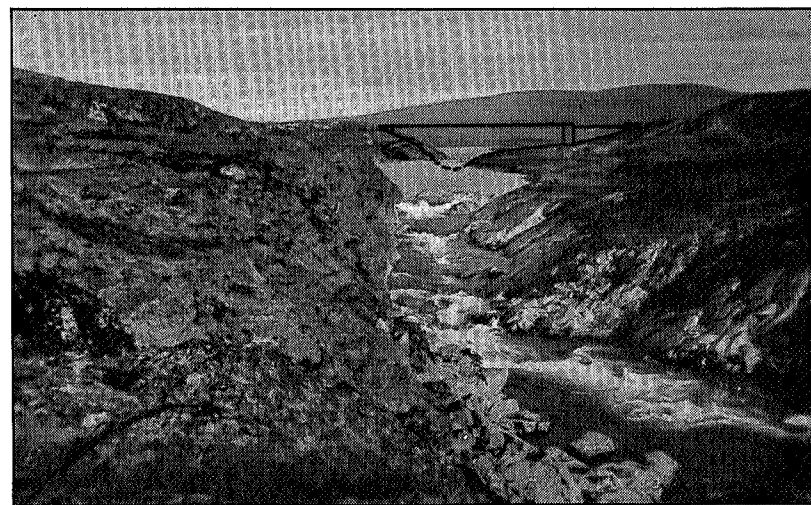
Den for Selbu Befolkning eiendommelige Totraadstrikning flourerer derimot og utøves nu i den Grad, at i vor Arbeidsløshetens Tid ikke alene Kvindfolkene, men ogsaa gamle Kaller og smaa Barn er beskæftiget med dette Arbeide. Det er utregnet, at Aarsindtægten av denne Bedrift nu er større end Kvernstensdriften var i gamle Dage. Man er imidlertid sterkt plaget av Efterligninger fra andre Bygdelag. Selv altfor foretagsomme Hovedstadsdamer generer sig ikke for at utgi de gamle Selbumønstre i sine Motebøker.

Av andre nationale Arbeider kan nævnes «Naalbinding», absolut den sterkeste av al Vantestrikning. Dernæst den saakaldte Selbusøm, som i ikke liten Grad minder om Hardangersøm. — Disse Husflidsarbeider blir det desværre mindre av. Det ser ut som Totraadstrikningen fanger al Interesse. Men saa er jo ogsaa den sat i System.

Det ser nu endelig ut til, at sterke Kræfter har sat sig i Bevægelse for at faa Neadalen forbundet med Rørostraktene ved en Veistump fra Stuedal i Tydalen til Brekkebygden ved Aursunden. Terrænget der ser jo rimelig ut, og det er jo ikke værre end at gamle Stiftamtmand Motzfeldt trodsede sig frem derover i Karjol i Ottiaarene. For ikke mange Aar siden tok Gaardbruker Klegset sig frem derover i en Lastebil. En for Alle brukbar Veiforbindelse med Rørostrakterne og Gauldalen vil utvivlsomt gjøre Underverker i Retning av en øket Turisttrafik gjennom Selbu og Neadalen. Denne Veistump vil jo ogsaa aapne Syltrakterne for søndenfjeldske Bilister.



*Kone fra Grotte i Selbu.*



*Damstedet ved Sylsjøen.*

## LITT OM SJØER, FOSSER OG VANNKRAFT I TYDALEN OG ANDRE STEDER I NID- ELVENS VASSDRAG

AV J. GARSTAD

Dalens hovedelv, Nea, kommer fra Ne-sjøen, som ligger ca. 20 km. østenfor riksgrensen.

Fra Ne-sjøen går elven i nordlig retning mot foten av Helagsfjellet og faller i fosser og stryk med ca. 100 meter på en strekning av ca. 6 km. ned mot den flate dalsenkning, som i ca. 15 km. lengde strekker sig fra Predikstolen til henimot riksgrensen og Skardørsfjellet. Gjennem et stryk og en liten foss passerer den en fjellrygg som kalles Østre Hamran, og like etter at den har krysset riksgrensen går den i et temmelig vilt gjel gjennom den første fjellrygg på norsk side, Vestre Hamran, og kommer ned på slettene ved Nedalen efter å ha mistet ca. 100 meter fallhøide på en strekning av ca. 4 km.

Elven løper nu på en lengere strekning uten nevneverdige fall og i store slyng gjennom Ne-øyene og videre vestover mot Ås-